

Književne novosti

Anton Aškerc: *Balade in romance*. 2. izdaja. »To je Aškerc: pesnik z velikanskim obzorjem, najblažjo dušo, nedosežen pripovedovalec; na zunanje včasi malo trd in robot, toda to spada k njegovemu značaju; da bi postal hipoma prav polzno gladek kakor Stritar, to bi se začudil vsakdo, in marsikdo bi bil celo nezadovoljen. Prerokujejo mu, da ne postane popularen, in prav pravijo. V narodu, čigar »estetiki« zahtevajo, da njegova literatura vsaj za petdeset let zaostaja za sosednimi, v takem narodu ne more biti popularen pesnik, kakršnen je Aškerc« — tako je končal Cankar svojo študijo o Aškercu v XVI. letniku »Zvonovem« (l. 1896.), ko so izšle njegove »Lirske in epske poezije«. Letos pa je šele 12 let, odkar je zagledal beli dan prvi zvezek Aškerčevih pesmi, in pa tisto leto, ko so se popolnoma razprodale ter je založnik priredil drugi natisk. Enake usode je učakal pri nas edino le še Gregorčič. Drznil bi se torej vprašati, je li Aškerc popularen ali ne? Sicer je čisto vseeno, če je umetnik priljubljen pri občinstvu ali ne, in dejstvo je, da največjih umetnikov sodobna publika ni oboževala, ker stoje izven nje in hodijo tako daleč pred njo, da jih spozna in takorekoč najde šele poznejši rod. Ko je Cankar zapisal zgornje besede, je mislil najbrž reči, da Aškerc ne stvarja po okusu občinstva, gotovo pa ni menil, da bi si ne mogel priboriti priznanja. Kakor vidimo, priboril si ga je v kratkem. Realist ruskega kova, kar je v resnici Aškerc, se je seveda razlikoval od drugih sladkih, lirskih poetov, ki so tedaj prevladovali. Že slog Aškerčev je bil nekaj posebnega. Med pripovedovalci, ki so nastopali tedaj, ni bilo umetniških individualnosti, bili so gladki leposlovci. Aškerc pa je nastopil z lapidarno dikcijo, ki je plastična, kakor iz kamena izrezana; krepki verzi, polni pestrih barv, brezobzirno tekoči, kakor je Aškerc sam brezobziren, dičijo »Balade in romance«. Nietzsche je dejal nekje, da je stvarjanje pravega epika podobno umetnosti kiparjevi, v kiparstvu pa, ki se bliža arhitekturi, je potrebna pred vsem skladna kompozicija in skladna izvršitev. Prav radi završenosti in skladnosti bi imenoval Aškerca kiparja v pesništvu, vsled česar so njegove pesmi tako jasne in v bistvu tako priproste.

Brez dvoma najboljše Aškerčevo delo je baš njegov prvi zvezek. Krasne so »Lirske in epske poezije« in tudi v »Novih poezijah« se nahajajo mnogi biseri, n. pr. »Za služboj« in drugi, toda »Balad in romanc« vobče poslednja zvezka ne dosemeta. Stvari, kakor so »Dvorski norec« ali pa »List iz kronike Zajčke«, treba iskati z lučjo opoldne po svetovnih literaturah. Sploh je težko soditi, za katero stran bi se odločil človek, kajti cela knjiga se sveti lepote. Težko pa tudi in nepotrebno se mi zdi, iznova poudarjati vrline pesnikove, ker se je o njem že pisalo pri nas in drugod toliko, da ga pozna vsak, kdor se količkaj zanima za slovensko poezijo.

Bistveno Aškerc druge izdaje ni izpremenil, niti ni dodal nobene nove pesmi, niti ni izpustil kakšne prejšnje. Črtal je n. pr. drugo kitico pri »Vaški lipi«, popravil pač tuintam dikcijo ter jo ponekod tudi v resnici popravil, tako v »Poslednjem pismu« in v »Zmaju« (Stara pravda, III.); čudno pa je, da je v »Črnošolcu« izpremenil v četrti kitici rimi besàn — stran v tiran — stran.

Prav tam je spravil v predzadnjih stihih »žaluzije« v kmečko hišo, vsled česar gotovo ni »Črnošolec« postal boljši; radi neznatne besede trpi včasih ves umotvor, če se razdere »nastrojenje« (Stimmung), in v našem primeru se je gotovo razdrila priprosta kmečka slika, ki jo je hotel tudi v novi izdaji podati pesnik: »Pa pride tja na kraj vasi — tam bela hišica stoji«. »Trem pticam« tudi ne bi bilo v škodo, če bi ne bilo dveh novih verzov. V ostalih pesmih pa ono malce pile — veliko je v istini ni bilo treba — ni nič škodovalo. Pred vsem je črtal slovniške napake, kar se jih je vrnilo v prvo izdajo: opisani futurum (z »bom«) je iztrebil ter ga nadomestil z blagoglasnejšo, okretnejšo dovršniško obliko. Popravil je tudi nekatere zastarele samostalniške končnice in pisal je po novem pravopisu. Dalje se je oziral po rimah in prelil zlasti nekaj tekočih »Gregorčičevih« v krepke moške.

Krasni so bili in krasni so ostali ti stih; preko njih je razlita lepota moči. Strune, iz katerih so pozveneli, niso strune lirne, ki segajo mehko do srca, ampak strune na harfi, ki pretresajo dušo in pojo v jasni dan, poln solčnega žara. V »Baladah in romancah« Aškerc ni še eminentno socijalen pesnik, ali tudi tu se že prikazujejo blede, izstradani obrazi in žuljave roke. V prvem Aškerčevem zvezku prevladuje klic po svobodi slovenskega naroda, ki se je razvil v »Stari pravdi« v grandiozen protest. Pa li ni ta motiv pravzaprav občečloveški? Meni vsaj se zdi, da je spojena pri Aškercu s svobodo naroda tudi svoboda človeka; poleg nedosežnih balad, za katere je izumel Aškerc svoj lastni način in ki imajo le umetniško misel, je vendar tudi »Prva mučenica« in tudi sicer se razlega klic po svobodi duha. Pozneje šele je postal v prvi vrsti socijalen pesnik ter nam ustvaril umotvore, ki ne izgube nikdar svojega bleska. Da ni Aškerc spesnil ničesar drugega kakor le »Balade in romance« in bi nam ne zapustil niti ene pesmi več, živel bi vendar nesmrten v svojih delih.

Knjiga stane 2 K, elegantno vezana 4 K.

A. Sever.

Aleksandrov. Pesmi in romance. V Ljubljani 1903. Založil Lavoslav Schwentner. Krasna knjiga kakor po vsebini, tako po zunanjem licu! Razen del pokojnega pesnika prinaša obširno, s toplim in globokim čutom pisano oceno pesnikovega delovanja in pa njegov životopis iz peresa g. dr. Iv. Prijatelja. O knjigi izpregovorimo pozneje kaj več. Za danes jo samo kar najbolj priporočamo v nakupovanje! Cena broširanega zvezka je K 3·50, po pošti K 3·70, elegantno vezana pa stane knjiga K 5, po pošti K 5·20.

Družba sv. Cirila in Metoda je izdala ravnokar »Vestnik«, v katerem poroča o rednih skupščinah svojih, ki so se vršile od l. 1898.—1901. v Ribnici, na Vrhniki, v Radovljici in v Mariboru. Ima nekaj pomena to, če izdaje družba »Vestnik« za več let skupaj, ker se da na ta način laglje presoditi njen razvoj. Žal, da iz podatkov, ki pred nami leže, ne moremo posneti tistega trajnega napredovanja te najkoristnejše družbe naše, ki si ga želi vsako v resnici rodoljubno srce! — Obenem z »Vestnikom« je izšel tudi 14. zvezek »Knjižnice družbe sv. Cirila in Metoda«. Zvezek prinaša nabožne in slovstvene liste, katere je v prid družbi zbral župnik g. Ivan Vrhovnik. Nadalje je izšla pripovedna pesem »Tarbula«, speval Janez Bilc, ter črtica pokojne pisateljice Lujize Pesjakove: »Smrt pravičnega«. Te tri knjižice z »Vestnikom« vred razpošilja družba društvom in posameznikom ter izreka nado, da nobeden adresat ne vrne prejetih knjižic brez novcev. Vse štiri knjižice skupaj